

Daniel Wlazlak
Akademia Ekonomiczna im. Oskara Langego we Wrocławiu
Wydział Gospodarki Regionalnej i Turystyki
w Jeleniej Górze

POLSKA - JAKO KRAJ INWESTYCJI

1. Wstęp

Polska jest krajem, który łączy kraje zachodnioeuropejskie z krajami Europy wschodniej. My, czyli polscy obywatele, w czerwcu 2003 roku dokonaliśmy historycznego wyboru. Zdecydowana większość z nas opowiedziała się za przystąpieniem Polski do krajów Wspólnoty Europejskiej.

Nasz kraj w swojej historii odnotował wiele niepowodzeń. Przez ponad 100 lat walczył o swą niepodległość, doświadczył dwóch wojen światowych, a na koniec walczył z socjalizmem radzieckim.

Niesamowity odwrót miał miejsce na początku lat 90 XXw. Najpierw pokonano „komunizm”. Polska stała się wówczas krajem wolnym i demokratycznym. Z czasów tych warto odnotować rok 1997. Wtedy to Prezydent Aleksander Kwaśniewski, wraz z przedstawicielami Republiki Czeskiej i Węgier, podpisał dokument stwierdzający przystąpienie Polski do struktur NATO.

Teraz nasz kraj stoi przed kolejnym i nowym wyzwaniem. 1 maja 2004 roku przystąpi, wraz z Czechami i Węgrami, do krajów członkowskich Unii Europejskiej. Ten fakt zostanie zapisany na całe wieki na kartach bogatej historii kraju.

2. Tworzenie euroregionów i związana z nimi restrukturyzacja

Polska jest krajem, w którym wyróżnia się obszary koncentracji przemysłu, czyli tzw. okręgi przemysłowe. Tworzenie ich było żywiołowe, jednakże w czasach współczesnych napotykają one na bardzo znaczące bariery, zwłaszcza o charakterze ekologicznym (duże natężenie hałasu, nie spełnianie norm dotyczących czystości wody i powietrza).

Przykładem takiego regionu na skalę europejską może być Zagłębie Ruhry w Niemczech. W pierwszej połowie XX wieku dominował tu przemysł niszczący środowisko, trujący wodę, powietrze nie tylko w danym kraju, ale również w krajach sąsiedzkich. Obecnie wygląda to całkiem inaczej. Węgiel kamienny zastąpiono ropą naftową i gazem ziemnym, koks - energią elektryczną. Zamknięto wiele kopalń.

Polskim odpowiednikiem Zagłębia Ruhry może być Górnośląski Okręg Przemysłowy. Obszar ten działał najprężniej w latach 70 i 80 XX wieku. Obecnie region przeżywa całkowitą przemianę. Zamyka się kopalnie, ogranicza się produkcję hut.

Nową erę zaczęły tworzyć zakłady dostosowane do przepisów o ochronie środowiska. Ten proces będzie trwać jeszcze bardzo długo. Wymaga on bardzo restrukturyzacji i wielu nakładów inwestycyjnych. Moim zdaniem, najlepszym rozwiązaniem tego problemu jest tworzenie euroregionów i stref ekonomicznych.

Euroregiony to obszary na pograniczu państw, których celem jest współpraca międzynarodowa, rozwój tworzących go regionów, a także wyższe zarobki ludzi.

Na obszarze przygranicznym Polski można wyróżnić euroregiony takie jak:

- Nysa
- Karpaty

- Tatry
- Bug
- Pomerania
- Sprewa- Nysa- Bóbr
- Pro Europa Viadrina

Zasady funkcjonowania euroregionów przedstawia tabela 1.

Tabela 1

Zasady funkcjonowania euroregionów

Zasada pomocniczości, według której instytucje i organizacje międzynarodowe oraz krajowe powinny służyć pomocą w realizacji celów.
Zasada partnerstwa i równoprawności stron tworzących euroregion.
Zasada solidarności obszarów transgranicznych.
Zasada dobrego sąsiedztwa mieszkańców obszarów nadgranicznych.
Zasada istnienia strategii rozwoju, czyli opracowanie wspólnego programu rozwoju regionu.
Zasada zachowania tożsamości przez współpracujące jednostki szczebla terytorialnego.

Źródło: E. Dudek , J. Wójcik „Geografia Polski” s. 209.

Godne uwagi są również strefy ekonomiczne. Stosowane są w nich nowe technologie, czy ulgi podatkowe, które mają zachęcać inwestorów zagranicznych. Dzięki temu powstają nowe przedsiębiorstwa, a to wiąże się z nowymi miejscami pracy.

Nowe technologie, takie jak informatyka czy łączność, to siła napędowa rozwoju gospodarczego.

W wyniku tego udział PKB na jednego pracownika wyniósł od 45% do 70% w takich krajach jak Finlandia, Norwegia czy Szwecja.

W Polsce notowania na dzień dzisiejszy nie są tak optymistyczne, ale z roku na rok sytuacja poprawia się.

Obecnie najlepiej prosperującymi przedsiębiorstwami na rynku krajowym są:

- Rafineria ORLEN w Płocku
- KGHM Polska Miedź
- Telekomunikacja Polska

3. PHARE, SAPARD, ISPA – jako programy inwestycyjne

Obecnie Polska jest zaliczana się do krajów rozwijających się. Widoczne jest to w rozwoju regionalnym kraju. Przeprowadzona reforma samorządowa umożliwiła prowadzenie własnej polityki przez każdy region. Dla każdego z nich opracowano strategię rozwoju.

Do elementów strategii zalicza się:

- wspieranie przedsiębiorczości,
- rozwój środowiska i jego ochrona,
- zwiększanie konkurencji na lokalnych rynkach.

Tak szeroki zakres powoduje zacieśnianie współpracy z partnerami społecznymi, organizacjami pozarządowymi, uczelniami wyższymi, organizacjami międzynarodowymi, czy regionami z innych krajów¹.

Dokumentem stwierdzającym wspieranie rozwoju regionalnego w kraju jest **Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego**. Została ona podpisana w roku 2000 na okres

¹ Broszura pt. „Polska w Unii Europejskiej”

6 letni i zatwierdzona przez Radę Ministrów. Strategia ta obejmuje i wprowadza w życie programy wspierające. Wsparcie finansowe trafia do regionu z budżetu państwa.

Największe środki Polska otrzymuje z krajów Unii Europejskiej. Są to kapitały przeznaczone na rozwój naszego kraju. Do trzech najpopularniejszych trzeba zaliczyć :

- a) fundusz PHARE
- b) fundusz ISPA
- c) fundusz SAPARD

ad.a)

Fundusz PHARE- jest pierwszym przedakcesyjnym funduszem, z którego Polska mogła korzystać już w 1989 roku. Był on przeznaczony przez kraje UE w ramach pomocy finansowej na:

- programy instytucjonalne (około 30 %),
- inwestycje (około 70 %).²

Do tych ostatnich można zaliczyć działania polegające na restrukturyzacji rolnictwa, dostosowaniu do norm, które obowiązują w krajach Unii Europejskiej, wspieraniu małych i średnich przedsiębiorstw.

ad.b)

Fundusz ISPA- program ten powstał w roku 2000. Obejmuje on finansowanie inwestycji w zakresie ochrony środowiska i transportu. Celem tego programu jest przystosowanie Polski do członkostwa w Unii Europejskiej w tych właśnie dziedzinach.

Propozycje finansowania przedsięwzięć w Polsce przez program ISPA:

- **w sektorze drogowym:** Sieć Dróg Publicznych, przede wszystkim autostrady i drogi szybkiego ruchu, a także drogi wojewódzkie i drogi powiatowe.
- **w sektorze kolejowym:** PKP S.A.

W przypadku ochrony środowiska, środki będą podzielone przez samorządy.

ad.c)

Fundusz SAPARD - powstał w roku 2000, a sama Polska mogła z niego korzystać już od momentu wprowadzenia go w życie. Stworzony on jest dla wspierania rozwoju rolnictwa i wsi. W jego ramach dofinansowaniu podlega zakładana na terenach wiejskich np.:

- sieć telefoniczna,
- sieć kanalizacyjna i melioracyjna,
- pełna elektryfikacja, itp.

Rząd polski włożył ogromne nakłady na ochronę środowiska. Inwestycje dotyczą przede wszystkim następujących dziedzin :

- ochrona przyrody,
- jakość wód i powietrza,
- zanieczyszczenia przemysłowe,
- gospodarka odpadami,
- bezpieczeństwo jądrowe,
- ochrona przed promieniowaniem,
- kwestie hałasu z maszyn i urządzeń.

Na dzień dzisiejszy największe efekty przyniosła budowa oczyszczalni ścieków, systemów kanalizacyjnych, systemów zaopatrzenia w wodę, urządzeń do przeróbki i bezpiecznego składowania odpadów, jak i instalacji ograniczającej emisję zanieczyszczeń

² Broszura pt. „Polska w Unii Europejskiej”

w procesach przemysłowych. Wydatkami pozainwestycyjnymi są szkolenia, utworzenie systemów informatycznych zbierania czy przechowywania planów i programów do ocen i analiz.

4. Doświadczenia krajów, które przystąpiły do krajów członkowskich na przykładzie Finlandii i Hiszpanii

Finlandia wspólnie z Austrią i Szwecją przystąpiła do Unii Europejskiej 1 stycznia 1995 roku. Gospodarka tego kraju, w porównaniu do innych krajów członkowskich, nie napotykała na trudności adaptacyjne związane z przyjęciem do krajów Unii. Powodem był fakt, iż handel i wymiana z krajami Europy Wschodniej, a zwłaszcza z krajami byłego ZSRR, miała wpływ na rozwój tego kraju. Dominował tu eksport produktów papierniczych i wyrobów drzewno-papierniczych.

Do korzyści wynikających z przystąpienia do Unii Europejskiej Finlandia może zaliczyć:

1. Korzystne zmiany cen, a zwłaszcza żywności. Na początku lat dziewięćdziesiątych kraj ten, cechowała wysoka stopa inflacji, w porównaniu do innych krajów Wspólnoty. Finlandia w tym okresie była zaliczana do krajów o wysokich kosztach i cenach.
2. Po przystąpieniu do krajów Unii ocenia się, że towary, szczególnie rolne, uległy obniżeniu o około 10% w stosunku do roku 1994. Stopa inflacji spadła do poziomu ok. 0,3% w roku 1995 i 1% w roku 1996.³
3. Szybki i stabilny rozwój ekonomiczny. Stopa wzrostu gospodarczego wzrosła do poziomu 4,4% w roku 1995, 3,3% w 1996, a w 1997 uległa rekordowemu wzrostowi do poziomu 4-5%.⁴
4. Poziom inflacji miał pozytywny wpływ stopy procentowe, co zaczęło sprzyjać korzystnej polityce kredytowej dla przedsiębiorstw.
5. Zaostrzona konkurencja i wynikające z niej korzyści dla poprawy wzrostu gospodarczego.
6. Zmiany w konkurencyjności sektorów gospodarczych, szczególnie sektora usług transportowych i usług handlowych z Unią Europejską i Rosją.
7. Harmonizacja podatków pośrednich, dzięki której nastąpiło obniżenie stóp procentowych. Równocześnie nastąpił wzrost podatków dochodowych.

Efekty w handlu zagranicznym z tytułu członkostwa w Unii Europejskiej były bardzo widoczne. Uwidoczniło się to przede wszystkim w bezpośrednich inwestycjach podmiotów zagranicznych, zwłaszcza w sektorze rolno-spożywczym oraz w sferze podatków pośrednich. Miejsce miała duża produktywność w całej gospodarce, a zwłaszcza w budowie funduszy inwestycyjnych. Dzięki wyposażeniu w czynniki wytwórcze, Finlandia dominowała w strukturze towarowej eksportu z takimi dobrami jak: drewno, papier, tektura, pulpa oraz żywność.

Hiszpania została przyjęta do krajów członkowskich w 1986 roku. Temu zdarzeniu towarzyszył wzrost gospodarczy oraz wysoka dynamika wymiany handlowej z zagranicą. To wiąże się z napływem kapitału zagranicznego. Najlepszym tego przykładem mogą być liczby ukazujące poziom PKB w kraju. W roku 1985 jego wzrost wynosił 6,5% , a w 1992 8,4%.⁵ W kraju zanotowano pozytywne zmiany w handlu zagranicznym, wyrażający się 3,2-krotnym wzrostem importu i 2,6- krotnym wzrostem eksportu.⁶

W przypadku przystąpienia Hiszpanii do Unii Europejskiej, przewidziano tak zwany

³ Z. Wysokińska, J. Witkowska „Integracja Europejska”, s 273.

⁴ tamże, s 273.

⁵ tamże, s 264.

⁶ tamże, s 263.

okres przejściowy. Umożliwił on temu krajowi pełne dostosowanie się do mechanizmów i technologii obowiązujących we Wspólnocie. Integracja rolnictwa hiszpańskiego w ramach wspólnej polityki EWG dokonywała się stopniowo. Pełna integracja nastąpiła w roku 1996. Cła na większość eksportowanych produktów rolnych zostały zlikwidowane w ciągu 7 lat, przy zastosowaniu mechanizmów wyrównujących ceny. W dziedzinie spraw socjalnych okres przejściowy ustalono na 7 lat. Hiszpania nabyła prawa do korzystania z pomocy finansowej EWG, a więc z Funduszu Socjalnego, z pożyczek Europejskiego Banku Inwestycyjnego oraz z innych źródeł. Po przystąpieniu do Wspólnoty Hiszpania osiągnęła przewagę komperatywną w eksporcie towarów pracochłonnych i surowców chłonnych.

Tabela 2

Korzyści i koszty członkostwa Finlandii w UE mierzone jako zmiany w przyrostach PKB w długim okresie

Wyszczególnienie	Wzrost PKB (%)
Handel zagraniczny	
Obniżenie barier eksportowych	0,25
Obniżenie barier importowych	-
Inwestycje firm	
Wzrost bezpośrednich inwestycji	0,3
Rolnictwo	
Korzyści z alokacji zasobów	1,5
Korzyści konsumentów	0,15
Uczestnictwo w Unii Ekonomicznej i Monetarnej	
Obniżenie stóp procentowych	0,8
Redukcja zagranicznych kosztów transakcyjnych	0,2
Redukcja niepewności zagranicznej wymiany	0,1
Poprawa efektywności w pozostałych sektorach	
Poprawa efektywności alokacji zasobów	1,0
Ogólne korzyści	4,3
Korzyści wynikające ze zwielokrotnionego efektu tworzenia kapitału	0,5
Ogólne stałe korzyści	4,8
Uczestnictwo w budżecie UE	-0,5
Harmonizacja podatków pośrednich	-0,1
Koszty ogółem	-0,6
Stale korzyści ekonomiczne netto	4,2
Staly wzrost poziomu konsumpcji (w %)	5,5

Źródło: Z. Wysokińska, J. Witkowska, „Integracja Europejska”, s. 273

5. Rynek kapitałowy Polski i jego ocena

Warunki członkostwa Polski w Unii Europejskiej zostały przyjęte w Kopenhadze na szczycie Rady Europy. Wymuszają one sprostanie konkurencji na rynku wewnętrznym oraz istnienie gospodarki rynkowej w kraju. W odniesieniu do kapitału oznacza to swobodę jego przepływu między Polską a krajami Unii Europejskiej.

Swoboda przepływu kapitału na mocy Traktatu z Maastricht została oceniona pozytywnie przez Komisję Europejską. Stwierdziła ona, iż rząd polski odniósł pełny sukces w liberalizacji przepływu kapitału.

Między Polską a krajami Członkowskimi zachodzą wszystkie istniejące transakcje kapitałowe. Tylko niektóre z nich - dobrze udokumentowane - mogą określić intensywność wymiany między dwoma stronami. Do takich można zaliczyć bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ).

Przepływy te ilustruje tabela 3.

Tabela 3

Kapitał zakładowy bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce w latach 1989-1998
(mln USD)

Rok	Kapitał zakładowy BIZ wg danych		Roczne strumienie BIZ wg danych	
	ONZ	PAIZ	ONZ	PAIZ
1989	231	-	11	-
1990	320	-	89	-
1991	611	-	291	-
1992	1 289	1 702,4	678	-
1993	3 004	3 041,0	1 717	1 338,6
1994	4 879	4 321,0	1 875	1 280,0
1995	7 389	6, 832,0	3 659	2 511,0
1996	11 887	12 027,7	4 498	5 195,7
1997	16 887	17 705,4	5 000	5 677,7
1998	-	22 531,2	-	4 825,8

Źródło: Z. Wysokińska, J. Witkowska, „Integracja Europejska”, s.336

6. Giełda Papierów Wartościowych

Chęć zapewnienia inwestorom i firmom z krajów członkowskich wzajemnego dostępu do rynków i giełd wymagała przekształcenia obowiązujących w tych krajach zasad dotyczących dopuszczenia papierów wartościowych do notowań na giełdzie. Różnice istniejące wcześniej utrudniały uzyskanie zgody na notowanie papierów wartościowych na giełdach innych krajów Unii Europejskiej oraz ograniczały możliwość nabywania tych papierów na giełdach innych krajów. Obecnie ten problem został wyeliminowany na podstawie dyrektywy z 5 marca 1979 roku.⁷ Dotyczy ona papierów wartościowych, a także otwartych funduszy inwestycyjnych, które można dopuścić do obrotu na rynkach krajów członkowskich. Każdy kraj przed dopuszczeniem papierów wartościowych do notowań na giełdzie, na podstawie wyżej wymienionej dyrektywy, zobowiązany jest do publikacji prospektu informacyjnego. Powinien on określać prawa związane z emisją papierów wartościowych oraz zawierać informacje umożliwiające inwestorom dokonywanie oceny sytuacji finansowej firmy emitującej papiery.

⁷ L. Oręziak „Rynek finansowy Unii Europejskiej”, s 103.

Jeśli emitent zabiega o dopuszczenie tych samych papierów wartościowych do notowania na giełdach w kilku krajach Unii Europejskiej, to władze poszczególnych krajów powinny dokonywać wymiany informacji i współpracować ze sobą w określeniu wymagań dotyczących informacji, które powinny być zawarte w prospekcie. Możliwe jest przygotowanie jednego prospektu, publikowanego w każdym z tych krajów.

Po przystąpieniu do krajów Członkowskich Polski, Warszawska Giełda Papierów Wartościowych będzie musiała również dostosować się do reguł wymienionych wyżej. Na dzień dzisiejszy jest instytucją, która nadal się rozwija, ale nie może porównywać się do takich giełd jak w Londynie, czy Frankfurcie.

Pierwsza sesja na krajowej giełdzie odbyła się w 16 kwietnia 1991 roku. Do obrotu dopuszczono akcje 5 firm. Obecnie tych firm jest bardzo dużo. Najbardziej warte zauważenia dla okresu bieżącego są notowania: Żywca, Wedla, BSK, czy BPH.

Akcje spółek zarejestrowane na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie mają ogromną szansę na większy obrót i wzrost swej wartości. Po przystąpieniu Polski do krajów Członkowskich rynek krajowy połączy się z rynkami Unii. Warte podkreślenia są fuzje firm, zwłaszcza łączenie się dobrze prosperujących firm polskich, czy też wprowadzanie kapitałów zagranicznych do przedsiębiorstw krajowych. Konsekwencją tego może być to, stabilizacja firm krajowych i ich pięcie się ku górze (tendencje zwykłe). Ten fakt może oznaczać, że papiery wartościowe tych firm będą na ustabilizowanym poziomie albo zyskają na swojej wartości.

Tak optymistyczne notowania wynikają z tego, iż polski rynek będzie otwarty na współpracę z rynkami krajów Unii. Wymiana, czy zacieśnianie współpracy między nimi, w dość krótki sposób uwidoczni się. Obecnie ta współpraca jest już na poziomie ustabilizowanym, jednak swój szczyt osiągnie w niedługim okresie. Odnosząc się do spółek giełdowych, ich przygotowanie do prosperowania na rynku Unii Europejskiej jest jak najbardziej pozytywne. Spółki te osiągnęły swój stały poziom, który pozwoli im na wytrzymanie konkurencji na rynku unijnym. Papiery wartościowe spółek dobrze prosperujących mogą być godnym przeciwnikiem dla papierów wartościowych z krajów Unii Europejskiej. Inwestorzy zagraniczni będą mogli bez większych obaw inwestować na naszym rynku i będą mogli oczekiwać wysokich zysków.

7. Kształcenie dzieci oraz młodzieży w polskich szkołach w zakresie integracji Polski z krajami Unii Europejskiej

Integracja Polski z krajami Unii Europejskiej to wyzwanie dla nas wszystkich, a przede wszystkim dla młodzieży, która jest przyszłością i podporą naszego kraju. Obecnie szkoły polskie zaczęły współpracę ze szkołami europejskimi, nie tylko z krajów Członkowskich, ale również z krajów, które są kandydatami do wstąpienia do Unii. Uczestniczą w szeregu różnych programów, a jednym z najpopularniejszych jest program **SOCRATES COMENIUS**.

Organizowane są zajęcia, które poszerzają wiedzę dzieci i młodzieży uczącej się. Coraz częściej organizowane są też wymiany międzynarodowe, aby móc pokazać jak wygląda szkoła i system nauki w krajach Członkowskich. Takie wyjazdy są szansą nawiązania nowych kontaktów. Młodzież z Polski może wymienić swoje poglądy na temat integracji z rówieśnikami z innych krajów.

Innym elementem edukacji proeuropejskiej są sympozja naukowe, olimpiady i konkursy na temat jednoczenia się krajów europejskich oraz spotkania i warsztaty. Na nich organizowane są pogadanki na temat integracji i poszerzania Unii.

8. Podsumowanie

Integracja europejska rozpoczęła się w roku 1957. Miała dotyczyć tworzenia wspólnego rynku, unii gospodarczej i monetarnej. Obecnie jest jednym z najpoważniejszych procesów gospodarczych, politycznych i społecznych.

Teraz, w nadchodzącym roku 2004, Polska zostanie przyjęta do krajów Członkowskich. Będzie jednym z uczestników, która buduje wspólną - terazniejszą, tolerancyjną Europę. Uczestnicząc w tych wszystkich zdarzeniach, osiągnie swój cel, który postawiła sobie przed kilkoma laty. To wszystko będzie dowodem, że Polska jest krajem silnym, zawsze dążącym do celu, do lepszej przyszłości.